

IGRZYSKO (47) *sb n*

sg *N* igrzysko (8). ◇ *G* igrzyska (1). ◇ *A* igrzysko (10). ◇ *I* igrzyskiem (7). ◇ *L* igrzysku (2). *pl N* igrzyska (3). ◇ *G* igrzysk (5). ◇ *A* igrzyska (9). ◇ *I* igrzyskami (4). ◇ *V* igrzyska (1).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. Zabawa, rozrywka; ludus, ludicrum Cn (12) :

W połączeniach szeregowych (3): BielSpr 3v; RybGęśli A3; WSzytkie vczćiwe zarty y wżytkie rádości/ Ktore nie nárufzacie mądrym pocźciwości. Y wefela y śmiechy/ Muzyki wydworne/ Igrzyfká/ lkoki/ Tańce y pieśni wyborne. Wżytkie fię bez odwłoki w dom ten cny poznoście SkorWinsz A2.

Wyrażenie: »dziecinne igrzysko« [szyk 2 : 1] (3): [Antonius] dziecinnych fię igrziłk/ ftátek nád látá zá- chowuiąc/ wiárował. SkarŻyw 411, 388 marg. Cf »maszkara abo dziecinne igrzysko«.

Szeregi: »maszkara abo dziecinne igrzysko« (1): tedy ten żydowłki łzábát/ ieft iedną máłzkárą/ ábo dzie- cinnym igrzyłkiem/ bes skutku y chwały Bożey. CzechRozm 72.

»igrzysko i zabawa« (1): [Dunstanus] igrzyłk fię y zábaw młodzieńłkich wiárował. SkarŻyw 507.

W przen (3) : KochPs 156; Nowe igrzyłko łobie fortuná zmyśliłá/ Ktorych miawłszy ná wierzchu/ niłko ie zrzuciłá. KmitaSpit C6; [ta ryba] wplłynawłszy ná wierzch wypręży fię opák/ Y położy fię ná xtałt okrętu wznák. [...] Da z łobą frogim wiátrom co chcą broić/ Igrzyłko ftroić. KlonFlis E4.

a. Rozpustne zadawanie się męszczyzn z kobietami (2) : GórnDworz Aa7; *W rycérłkim domu dwu pieniężnych Záżywał pánien/ w téy grze dość dobrze potężnych [...] to nie częłto bywa/ by w igrzyłká tákié Męszczyzny wywabiály białégłowy iákié/ Y włtydu záprzedáyné co żywność ztąd máią: Nie oné/ ále onych závłze z tym łzukaią. GosłCast 50.*

2. Widowisko; spectaculum, munus Cn (13) : [Tytus] łprawował igrzyłko/ iáko v nich obyczáy był/ [...] ná którym wiele Żydow pomordowano miałto iedney krotofile/ gdy ie między Niedźwiedzye álbo Lwy miotano. BielKron 147; SkarŻyw 532; Hiłtricus – Das zu denen/ so sich in Schawspielen üben/ gehört. Przinałeżáci do igrzysk. Calep 485b.

»w igrzysku być« = być widzēm igrzysk (1): *Gdy w igrzyłku ludzie byli/ Ná rozliczną grę pátrzyli. Orzeł łie tám z gory łpuscił/ A ftároście pierźcien łchwycił: Y vpuscił go iednemu/ W łono z ludzi vbogiemu. BierEz E3v.*

Wyrażenie: »igrzyska błazeńskie« (1): [Domicyjanus] igrzyłká błazeńłkie ktore bywały z dawná/ zápowiedział BielKron 148.

Szereg: »widoki i igrzyska« (1): *dwieście łześcdzieśiát y dwu Chrześciánow [...] w pętách wywiedziono ná plác/ y tám ie/ czyniác ludziom widoki y igrzyłká/ źołnierzom vłtrzelác kazał Kładius [!]. SkarŻyw 62.*

a. Zapasy, zawody, ćwiczenia; (ludorum) certamen, agon gymnicus Cn (7) : *widząc te Turnieie konne iákich we Włofzech vżywaią/ powiedział. Ná igrzyłko to práwi przywiłtzym/ á ná o płatne máłto. GórnDworz Q7.*

Zwrot: »czynić igrzyska« (1): *Iednego czáfu przyłzli [czarci] iáko wielłkie wołłko iezdnych: y obłtąpili iego [św. Wilhelma] komorkę/ y czynić igrzyłká pocźłli/ goniác do łiebie z drzewy SkarŻyw 167.*

Wyrażenia: »igrzyska pospolite« (1): Bliżko kościoła Świętej Zophiey/ igrzyfká pospolite były íprawowane/ ktore kościelnemu pokoiowi/ y ípiewaniu przelkadzaly *SkarŻyw* 89.

»rycerskie igrzyska« (1): długo káżdego dnia tańce y krotchwile rozmaíte/ gonitwy/ ízermowania/ y iníże Rycerskie igrzyfká były íprawowane. *StryjKron* 727.

Szereg: »igrzyska i gonitwy« (1): íż ná tym mieyfcu gdzie te igrzyfká y gonitwy czyniono/ był rytý obraz Cefarzowej Eudoxyey: wzięła to łobie zá krzywdę *SkarŻyw* 89.

W przén (1) : W bębny/ tráby/ niech gráią. Lecz nie ták iák bywa/ Kiedy Mars vzbroyony íwé igrzyfká miéwa. [...] Ale ták/ iáko zwykło nowo obránému/ Ráduyćie íe ípiewáiąc małżonkowi cnému. *OstrEpit* A2.

Przen: Dyskusja, spór (1) : Niechcę Mił: P. Woiewodźicze z Katonem o lichfie tu mowić: bo widzi káždy/ że z Varronem opifánie goípodárftwá záczynáiąc lámi w vcźiwości życia ludzie mieć chcą [...]; ále w igrzyfko pomowílbym z nim: Rozum y dowćip káždy/ nie frimárk álbo nie lichfá? *GostGospSieb* +2v.

3. *Sztuczki, kuglarstwa* (4) : [Cygani] rozmaítym ízyderftwem íe obchodzą/ końmi frymárczą/ miedz pozłociwízy/ żelázo pośrzebrzywízy/ przedáią [...] y rozmaíte igrzyfká wymyíláią/ áby tym prace wízli/ á nic nigdy nierobili *BielKron* 262.

Wyrażenie: »szatańskie, dyjabelskie igrzysko« (2 : 1): *KrowObr* 87; *WujJud* 205; Rozumiemy tákowe okázo- wanie być ízátánłkiem igrzyfkiem y ofzukániem ludzi/ ktory íe moze y w Angioła światłości odmienić/ áby thák wiárę náłzę mógl ku wátpliwości przywieść/ álbo nieiáko zniszczyé. *WujJudConf* 204v.

4. *Żart, żartowanie, igraszka, kpina, urągowisko* (5) : Chciałem wyrázić íczęścia odmienného Obraz/ [...] Dziś íeft [Jeftes] Hetmánem íławnym/ iutro ímiéchem Nieprzyaciéłłkim/ y ludzkim igrzyfkiem. *ZawJeft* 3.

igrzysko czego (1): Iudaízowłki to kontrákt/ iáwne násmiewífko: Y małżeńskiey świętości wláściwe. igrzyfko. *KlonWor* 69.

igrzysko z kim (1): Więc y tych ktorzy miłóść/ a záchowanie máią/ tykác nie trzebá/ zwłázczá moźnych/ bo igrzyfko z nimi íełth niebeípieczne. *GórnDworz* O3.

W przén (2) : Słufznie przykłádem Lefzek krol cnotliwy, Niech tobie będzie káždy człecze zywy. Ktory doznawízy roznych igrzyfk iego [szczęścia], Zábity náwet, tenći zyłk miał z niego *KlonKr* D2v.

Wyrażenie przyimkowe: »z igrzyskiem« (1): Teraz mię írogie íczęście nawáłnością swoią/ zrzuciło práwie z gory y z nádzieią moią. Wyniówízy mię wyłoko ná doł mię z igrzyfkiem Pchnęło: wiodác myśli nie opák znaśmiéwíłkiem. *ZawJeft* 38.

5. *Nieważna, błaha sprawa, rzecz; drobnostka, błahostka, przedmiot zabawy, zabawka* (13) :

Zwroty: »[co] za igrzysko sobie mieć« (2): *GórnDworz* Kv; poípolicie przyśięgę [u sądów] zá igrzyfko łobie máią. *PowodPr* 48.

»za igrzysko stać« = *być igrzyskiem* (1): Y *scrutinia* ktore to nápráwić miály [...] tedy też zá igrzyfko ítoią *PowodPr* 68.

Wyrażenie: »dziecinne igrzysko« (1): zá pracą fwoię/ y robotę/ ftáry zakon doczeńe miał korzyści: ziemię opływáiącą mlekiem y miodem/ fpokoyne ná tym świecie pomieszkanie/ fławę y gorę nád inne narody/ y inne dziecinne igrzyfká. *SkarŻyw* 3.

Szereg: »żart a jakoby igrzysko« (1): w teyże Rzeczypořpolitey iemu [*panu*] ielt żárt/ á iákoby igrzyfko/ zábić ciebie [*iocus est et ludus te occidisse*]/ á tobie to zá główny wyłtępek poczytáią/ ielli go zábijelz/ álbo ránisz. *ModrzBaz* 71.

W przen (8) : To nas okrutny Amon w gniewie fwoim/ Miéwał igrzyfkiem zá podániem twoim *ZawJeft* 18; Drzewá/ ktore fię iuż rozłtało z Łądem Iuż drzewem nie zow/ ále ie zow Prądem. Co ie iuż trudno Wiśle wyiác z gárdlá/ [...] Iuż to iey korzyśc/ iuż to ořtym pyfkiem Wyryłá łobie/ iuż to iey igrzyfkiem Będzie ná wieki *KlonFlis* F2v.

igrzysko komu (2): Skrzydlámy pląfzą po pod niebiu ptacy/ Tám bez fráfunku y bez wielkicy pracy/ Iuż łobie gorą/ iuż buiáią niľko/ Wiátrom igrzyfko. *KlonFlis* B4v: *KlonWor* 40.

Przysłowie: Człowiek bożé igrzyfko. Nie rzekl iáko żyw żaden wietřzýy prawdy zwieká/ Iáko kto názwał bożym igrzyfkiem człowieká. *KochFr* 128; Dźiwnie to prawdy bliľko/ Ze człek Bożé igrzyfko. *KochPieś* 27. [*Ogólem* 3 r.].

Zwrot: »mieć [*co*] sobie za igrzysko« (1): [*Fortuna*] ma tho łobie zá igrzyfko/ podnieść kto fie iey podobá/ áż pod obłoki/ człowieká niegodne⁸⁰/ nikičemnego: á zálię pograżyc do dná [...] te/ ktorzy byli godni wyľokicy ftolice. *GórnDworz* D3.

Wyrażenie: »bezecne igrzysko« (1): Bez pogrzebu y oney ořtátniey pořługi/ Będzie [*trup złodzieja*] wiátrom bezecne igrzyfko čás dľugi. *KlonWor* 40.

6. [*Miejsce tokowania gľuszców i cietrzewi:* Gľuľczá ná igrzyfku iákim fpořobem maľz wśc álbo vľkákác. *CygMyśl* A2v; Dořtániefz ich też y přęzynkámi czyniác pářieczki ná igrzyfku. *CygMyśl* B, A2v, B.]

Synonimy: 1. zabawa; 2. dziwowisko, przedstawienie, teatrum; a. ćwiczenie, gonitwa, zapasy; 4. figiel, krotochwila, nařmiewisko, pořmiechowisko, pořmiewisko, szyderstwo, żart; 5. drobiozg.

Cf **GRZYSKO, IGRA, IGRACZKA, IGRANIE, IGRASZKA, IGRZYSZCZE, NAIGRZYSKO**